

KULTTUURI

Oppineiden ammattilaismatsi Tyylikäs ja säihkyvä Figaro

Kirja on jatkoa suomalaisen tiedotustutkimuksen piirissä viime vuosina käydylle vilkkaalle teoreettiselle keskustelulle. Tampereen yliopiston tiedotusopin professori Pertti Hemánus ja samassa talossa tutkijana työskentelevä Kauko Pietilä ovat keskeisiä nimiä kiistassa, jota ytimekkäimmin on luonnehdittu vastakohtaparilla objektiivinen journalismi — uusi journalismi.

Tiedotusoppineiden ottelu on rönssyillyt monen vuontaan. Se on syyttänyt niin ammattifilosofia kuin ammattijournalistia. Taustalla näkyvät marxilaisen yhteiskuntatieteen hajoaminen, gonkeskustelu ym. — kirjalla on mielekkäitä yhteyksiä monen vuontaan.

Keskustelua on käyty viikkaimin Tiedotustutkimus-, Tiede & Edistys- sekä Sanomalehtimies-lehdissä. Pääpuhujat ovat kiteyttäneet teorian suoraan maailman suurimillekin näyttämöille.

Mutta tuo koskee lähinnä vain repliikkejä, osuutta monissa essemblekohtauksissa, hänen drammatista ilmaisuvaimoista.

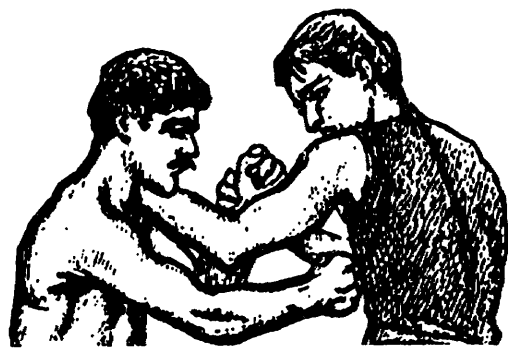
Aarioissaan hän oli sitä vastoin suorastaan hämmästyttävän peltavalla pohjalla, jos vertaan nita noihin mainitsemini huippukohtuihin tai mihin tahansa kuulemiini hänen aikaisempiin saavutuksiinsa. Ensimmäisessä aariassa ei oikeita saveltaoja taitonut lainkaan löytä, ja kyllä hänellä oli melkoinen intonaatio-ongelma kolmannessa-kin näytöksessä. Toivottavasti ilmiö oli täysin tilapäinen ja vain ensimmäisen suuren roolin mukanaan tuoman jännityksen aiheuttama.

Hannu Malinin Bartolon kohdalla en malta olla muistuttamasta Nosken huomautuksesta, että 1700-luvun ihmisen oli meita helpompi ymmärtää Bartolon patui katkera myös ylimielinen suhtautuminen Figaroon. Partureilla kun oli tuolloin vielä taipumus harjoittaa lääkärintä ammattia. Hannu Malinin rehevä tulkinta toi kaiken muun ohella tonkin väkevää esiin, mukheka suoritus kerta karkiaan.

Raija Maattänen-Falckin Marcellina oli juuri niin muhava ja epämiellyttävä kuin roolin kuulokin. Ohjaajan sijassa olin kuitenkin karsinut toisen puolen nostta lentoonlentoasennosta puhuttelevan ilmaisen hyväksi. Matti Heinikarin Don Basilio oli sitakin luontevampi ja vakuuttavampi hahmo, samoin hänen janteva voikaallinen suoritusensa.

Pienimmässä rooleissa Harri Nikkonen teukuroi totuttuun tapaan Antoniona, järjestyksen meheksi jälleen kummallisen reusivana. Outi Aho oli valloittava pikku Barbarina, ja Antti Salmén oli tapansa mukaan pikku voimahahvo tuomarina.

OLAVI KAUKO

KIRJAT

Pertti Hemánus ja Kauko Pietilä: Seitsemän erää journalismista. Vastapaino 1982.

herjat) syntyvät ja liikkuvat, onkin kirjan vahvoja puolia.

Keskeneräistä filosofiaa

Peruskysymys on siis se, millaista teoreettista lähtökohdista journalismia tulee tutkia. Hemánus ja Pietilä ovat tiedonvälitystä, jolloin keskeistä on tietojen suhde todellisuuteen. Pietilälle journalismi on itse yhteiskunnallista tiedonvälitystä ja ongelma on se, minkälaisia ihmisten välisiä suhteita journalismi luo ja ylläpitää — herruuteen vai tasa-arvoon perustuvia?

Hemánus pyrkii nojautumaan johdonmukaisesti tieteelliseen realismiin, siis käsitykseen tajunnasta riippumattoman todellisuuden objektiivisesta olemassaolosta. Hemánus ei kuitenkaan riittävästi erittele, mitä hän 'todellisuudella' tarkoittaa. Hän käyttää käsitettä usein ristiriitaisesti ja jättää vähälle huomioon yhteiskunnallisen todellisuuden luonteen nimenomaan inhimillisenä toimintana.

Hemánuksen näkökulmaa on syytä kritiikoida tietyssä laajuudessa, mutta hänen tapansa esittää asioita voi ärsyttää liiankin ankaraan kritiikkiin. Keskustelussa Hemánus osoittautuu avarakatseisemmaksi kuin miltä ensin näytti ja koko objektiivisen todellisuuden ongelman tyhmyydestä sivuun heittävä Hemánus-kritiikki jää kovin helpoksi maaliksi tämän vastargumenteille.

Mutta myös ottelun toisella osapuolella on ilmeisiä vaikeuksia isajungensa filosofisten perusteiden, esim. tiedon ja toiminnan suhteiden suhteen. Pietilä hylkää Hemánuksen tiedonvälitysjatoksen mm. sillä perusteella, ettei tieto välttä-

mättä johda toimintaan yhteiskunnan epäkohtien korjaamiseksi, kuten Hemánus ajattelee. Mutta toisaalta: sama asia, joka Hemánuksen mielestä antaa tietoa toimintaan tueksi (esim. sanomalehden lukeminen) on Pietilälle jo toimintaa. Ensin vähätellään tietoa, koska tarvitaan toimintaa tiedon asemesta, sitten tieto onkin toimintaa.

Pietilän ajattelu journalismista yhteiskunnan osana avaa mielenkiintoisia näköaloja, mutta jälki kesken. Eikö journalismi ole juuri sellaista "yhteiskunnallista toimintaa", jonka tehtävä on tiedon välittäminen, ja vieläpä sellaisen tiedon välittäminen, jonka suhteen on usein mielekkäästi puhua objektiivisesta ja vähemmän objektiivisesta?

Kyse on siis kahdesta keskenään ristiriitaisesta, mutta ei välttämättä toisiaan poisulkevasta näkökulmasta. Pikemminkin näkökulmat eivät edes kohtaa toisiaan — mutta niiden kehittäminen pitämällä johtaisi niiden näkemysten myös toisiaan täydentävinä."

Inspiroiva käytäntöä

Kysymys ei kuitenkaan ole vain kahdesta teoreettisesta näkökulmasta, vaan näitä näkökulmia vastaavista kahdesta käytännön journalistin ihanteesta.

Hemánuksen mielestä joukkotiedotuksen tulee tarjota mahdollisimman todennukaista ja olennaista tietoa, Pietilän mukaan olennaista on ihmisten vapaan keskustelun edistäminen eikä yllähtää valmiina annettava tieto.

Jos näkökulmat teoreettisen tutkimuksen suhteen voivat olla jollain tavalla toisiaan poisulkevia, niin käytännön journalistin suhteen asia on vielä ongelmallisempi. Vallitseva journalismi ei ole yksi yhdellä asteikolla mitattava möhkö, jota vastaan voidaan asettaa jokin aivan toisenlainen uusi möhkö. Pietilä on keskustelussa toisessa yhteydessä todennut, ettei "uusi journalismi" olekaan niin

"uutta" kuin hän ajatteli — mutta tämäkään ei sinänsä vähennä ajatusten mahdollista pätevyyttä millään tavalla.

Kirjasta ei kannata miinkään etsiä valmiita malleja eikä joko-tai-asetelmia, vaan kiinnostavia ajatuksia ja kiperiä kysymyksiä, joita molemmilla on tarjottavanaan riittämiin.

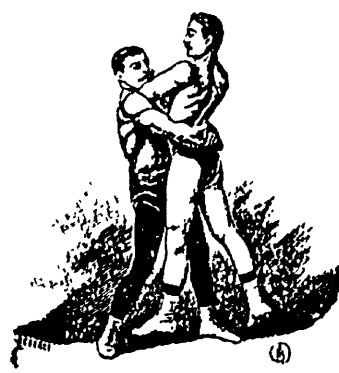
Loppua kohden keskustelu painottuu enemmän Pietilän esittämiin ajatuksiin, jolloin Hemánus pääsee helpolla. Hän esiintyy Pietilän nähden näyttöjä vaativana, taivastan valtakuntien tavoittelua iavavana käytännön miehenä ja vähemmälle huomiolle jää se, ettei myöskään Hemánuksen ihannoima objektiivinen tiedonvälitys hänen itsensä mukaan toteudu eikä edes voi toteutua missään olemassaolevassa yhteiskunnassa.

Pietilä esittää lopussa myös itse kriittisiä näkökulmia ajatuksiinsa kohtaan. Hän asettaa ensiksi selvemmäksi lähtökohdaksi vallitsevan journalismin todellisuuden, ei joi-tain "tuonpuoleista" abstraktiota. Kiitosta saavat mm. Ojanperän—Toijosen tv-ohjelmat, joissa Pietilän mukaan ei vain kuvata ulkoapäin poliittikka. Joukkotiedotus on itse poliittikka.

Hemánus on silti oikeassa muistuttaessaan joukkotiedotuksen aina olevan välittämistä ja suodattamista — lasi vastaanottajien ja kuvattavan maailman välillä ei mene-kään rikki. Myös uuden journalismin ihanteiden mukainen tiedonvälitys on jossain mielessä vallankäyttöä yllähtää alaspäin. Pietilä ei myöskään vie ajatusta vastaanottajan omasta aktiivisuudesta loppuun asti. Eikö se perusteella myös valmis faktatieto voi antaa ainesta yhteiskunnalliseen keskusteluun — vai pitääkö juuri "uusi journalismi" kaataa päähän valmiiksi purettuna?

Reilu urheiluhenkii tässä ammatillisten ottelussa kuitenkin säilyy loppuun saakka. Otellaan otteleminen ilosta ja ellei erimielisyyksiä ole, niitä tehdään. Se, mikä on yhteistä — ja sitä on paljon — tuodaan esille ohimennen, itsestään-selvyytenä.

EERO OJANEN

Figaron häitten ensi-ilta oli voit-topuolisesti valloittava kokemus. Musiikki eteni ja soi Ari Angervon johdolla viitaaisesti ja kauniisti, nuorekas solistiryhmä lauloi ja näytteli Jussi Tapolan ohjauksessa aivan riemastuttavasti, ja Seppo Nurmimaa oli jälleen valmistunut näyttön pettämättömästi tyyliä jastaa ja taiteellisuudesta yksinkertaisilla ja siroilla lavasteillaan. Kiitän vielä Ritva Kokkosta näyttönsä puovustuksesta.

Oopperayleisöämme ei ole liialla Mozartilla hemmetelty, joten voi hyvin aloittaa lähemmän tarkastelun onnitteilla jo ohjelmavälinnasta, olkoonkin, että juuri Figaron häit on Boulevardilla sentään varsin usein nähty ja kuultu.

Ensi-ilan kuvan kuuluu mitei aina tiettyä jähkyä, joten muutama toiminnallisesti hieman kuollutta hetkeä ei ole ihmettelemisen. Mutta kokonaisuutena ihailin varauksetta Jussi Tapolan ohjausta, hänen henkilökuviensa elävyyttä, niiden suhteitten osuaa elävyyttä ja oopperan niin monen-taisten sosialistien jännitteitten terävä esiintuomista.

Ari Angervo osoitti puolestaan kypsyneensä eteväksi Mozart-joh-tajaksi: musiikki eteni voimallisena ja kauniina, kontrastit ja värit, tempot ja rytmitykset jäsentivät elegantin kokonaisuuden erillisiksi osiksi. Tottahan muutamät säröt ja epätarkkuudet muuttivat sitä, että oltiin vasta ensi-ilassa, samoin tässä, esteivät kaikki solistit ja orkesteriläisetkaan ole riittävästi Mozartin parissa askarreilleet, mutta uskoisin muitten pääosiltaan hioutuvan pois muuttaman esityskerran n.ötä. Kuorollekin ansait-tu kiitos.

Tämä Figaron häit tehtiin aito-na inhimillisinä komediana, ja sellaisena ja vain sellaisena se toimii. Vain tällöin sen vahva yhteiskunnallinen sanoma saa uskottavan ilmaisen, feodalismiin ja valistus-aatteitten ristiriitaa saa yleispäte-vän ja meidänkin aikaamme ajankohtaisen tulkinnan.

Vain näin tehtynä katsoja ja kuulija saa esimerkiksi uskottavan tunteen niihin ongelmiin, joita Figaron häitten tapahtumiin sisältyvä "säätymä" — Susannan kamari-nietouksen tuloa saavuttama tapakulttuurin hallinta, kreivittä-ren joutuminen pukeutumaan palvelijattarensa vaatteisiin, kreivin epävarmuus uusien aatteitten paineessa, vain muutama esimerkin todetakseni — synnyttää, ja joita sen musiikki henkilöitä toiselle siirtyvine sävelimeen tulkitsee.

Paria pikku varuusta lukuunotta-matta en osaa muuta kuin ihastellen ylistää tämän suurelta osalta niin nuoren ja vielä lavakokemusta uupuavan solistiryhmän aikaansaannoksia, heidän kautta linjan todel-

Figaroa sähköisimmillään: Cherubinon (Eeva-Liisa Naumanen, vas.) ja kreivittären (Karita Mattila) välinen jännite saa Susannan (Satu Tukiainen) unohtamaan kitaransa.

MUSIIKKI

Mozartin Figaron häitten ensi-ilta Kansallisoopperassa. Ohjaus Jussi Tapola, musiikin johto Ari Angervo, lavastus Seppo Nurmimaa. Päärooleissa Heikki Keinonen, Karita Mattila, Petteri Salomaa, Satu Tukiainen, Eeva-Liisa Naumanen.

lisestä muusikoidesta kertovia laulusuorituksiaan ja heidän rikasta ja elävää näyttelemistään.

Erinomaisia suorituksia miltei kaikki, neljä kuitenkin yli muitten, joten heistä ensin ohjelmalehtisen mukaisessa järjestyksessä. Heikki Keinosen Almamvassa oli aitoa hohtoa niin äänillisesti, musiikillisesti kuin näyttämöllisesti. Kreivin roolin keskeisimpiä tulkinnallisia ongelmia löytyy ymmärtäkseni hänen asemastaan ylimmän luokan edustajana. Sen hienosäätö, missä määrin Figarot, Susannat ja muut ovat hänelle vain palvelijoita ja esineitä, missä määrin jopa ihmisiä, ei liene niitä helpompia tehtäviä, mutta Keinosen roolissa kaikki tuo tuntui aset-

tuvan harvinaisen luontevalla tavalla kohdalleen.

Hämmästyttävän kypsäksi laulajaksi ja myös oopperataiteilijaksi osoittautui nuoresta iästään huolimatta Petteri Salomaa, ja näin sitä selvemmin, mitä pitemmälle esitys eteni. Ensimmäisessä aariassa koin jotain lievää jähkyä, hentoutta tai varovaisuutta, mutta koko tapahtuman asteittainen vapautuminen tempasi hänetkin mukana rakentamaan kuvaa nokkelasta mutta niin usein frustraation kokke-vasta Figarosta.

Varmoin ja luontevin vedoin piirsi myös Satu Tukiainen suuren roolinsa Susannana. Notkean-aitikkaan laulusuorituksen ohella katselin mielihyvällä tätä Susannaa, jossa ei ollut mitään liioitettua eikä tehtyä. Useinhan Susannan liitetään epäuskottavaa piirteitä, liiallista keimailua, raja-aidat kokonaan kaatavaa tuttavallisuutta kreivittären kanssa jnc. Tämä Susanna, joka ei tietoisesti pyrkinyt muuhun kuin varmistamaan Figaron itselleen, oli yhtä johdonmukaisesti ja uskottavasti tehty kuin myös musiikkina mukainen.

Ja vielä Eeva-Liisa Naumanen, jonka Cherubino oli mielestäni en-

si-llan viimeistellyn suoritus, ainakin mitä tulee hänen täydellisyttä hiponeisiin tulkintoihinsa aarioista. Mutta voihan tuohon vielä lisätä sympaattisen ja huikean koomikon lahjoistakin hänen näytellessään poikaa tyttönä.

Myrskyt ja karikat

Myrskysimmät aploidit taisi saada Karita Mattila etenkin jälkimäisestä aariasta, mutta tuohon joudun vain toteamaan, että taita yleisön reaktiota en ymmärtänyt alkuunkaan.

Tottahan Karita Mattila löstu laulajattarena yli muitten, hancn aanesään oli parhaina hetkinä sel-laista loistoa, että uskoisin sen kelpaavan suoraan maailman suurim-millekin näyttämöille.

Mutta tuo koskee lähinnä vain repliikkejä, osuutta monissa es-semblekohtauksissa, hänen dra-mmatista ilmaisuvaimoista.

Aarioissaan hän oli sitä vastoin suorastaan hämmästyttävän peltavalla pohjalla, jos vertaan nita noihin mainitsemini huippukohtuihin tai mihin tahansa kuulemiini hänen aikaisempiin saavutuksiinsa. Ensimmäisessä aariassa ei oikeita saveltaoja taitonut lainkaan löytä, ja kyllä hänellä oli melkoinen intonaatio-ongelma kolmannessa-kin näytöksessä. Toivottavasti ilmiö oli täysin tilapäinen ja vain ensimmäisen suuren roolin mukanaan tuoman jännityksen aiheuttama.

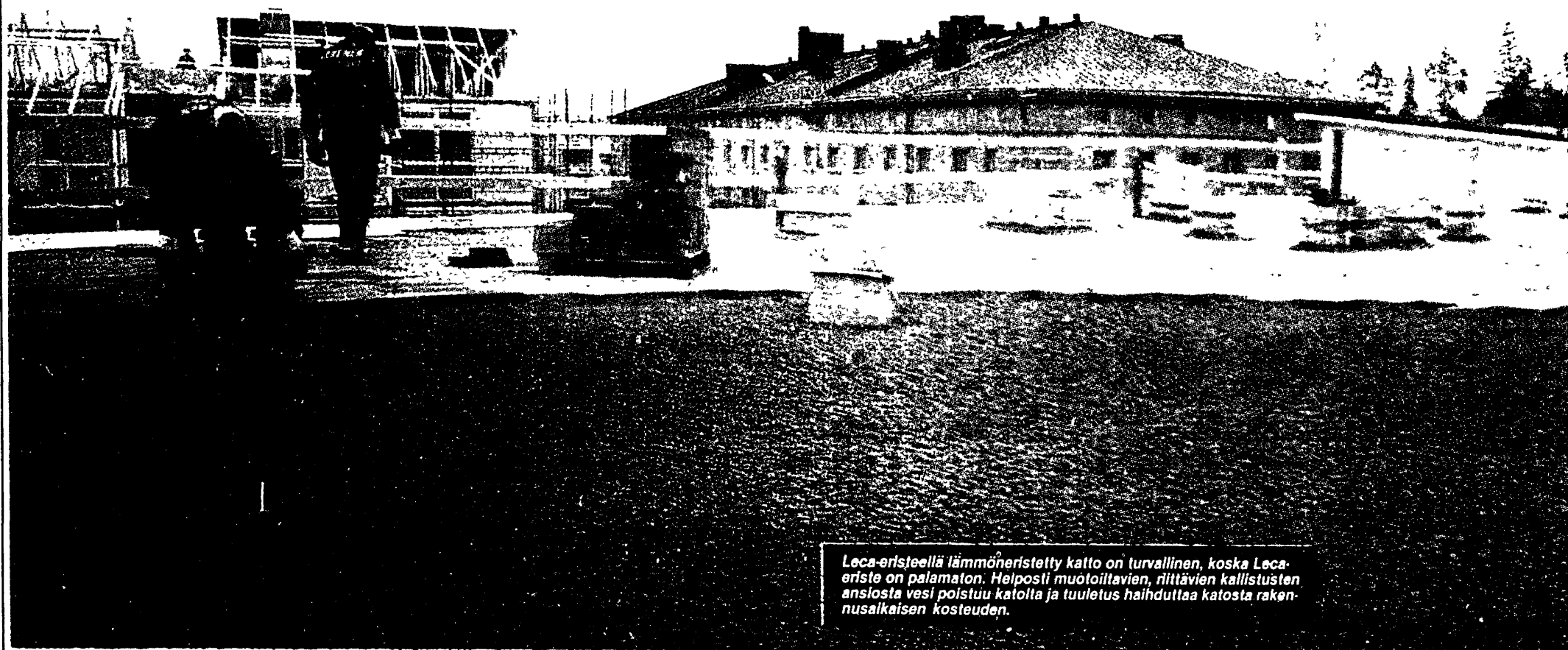
Hannu Malinin Bartolon kohdalla en malta olla muistuttamasta Nosken huomautuksesta, että 1700-luvun ihmisen oli meita helpompi ymmärtää Bartolon patui katkera myös ylimielinen suhtautuminen Figaroon. Partureilla kun oli tuolloin vielä taipumus harjoittaa lääkärintä ammattia. Hannu Malinin rehevä tulkinta toi kaiken muun ohella tonkin väkevää esiin, mukheka suoritus kerta karkiaan.

Raija Maattänen-Falckin Marcellina oli juuri niin muhava ja epämiellyttävä kuin roolin kuulokin. Ohjaajan sijassa olin kuitenkin karsinut toisen puolen nostta lentoonlentoasennosta puhuttelevan ilmaisen hyväksi. Matti Heinikarin Don Basilio oli sitakin luontevampi ja vakuuttavampi hahmo, samoin hänen janteva voikaallinen suoritusensa.

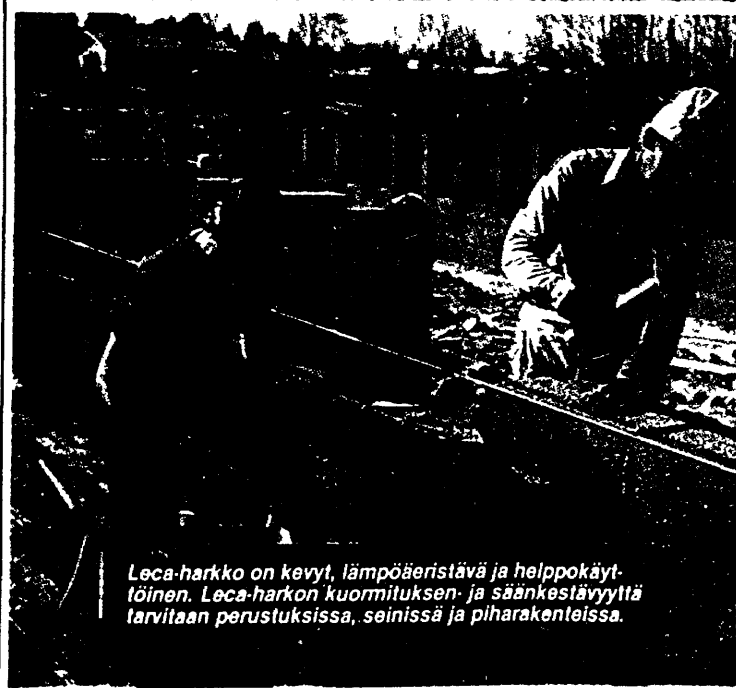
Pienimmässä rooleissa Harri Nikkonen teukuroi totuttuun tapaan Antoniona, järjestyksen meheksi jälleen kummallisen reusivana. Outi Aho oli valloittava pikku Barbarina, ja Antti Salmén oli tapansa mukaan pikku voimahahvo tuomarina.

OLAVI KAUKO

Leca-kevytsora

Leca-eristeellä lämmoneristetty katto on turvallinen, koska Leca-eriste on palamaton. Helposti muotoiltavien, riittävästi kallistusten ansiosta vesi poistuu katolta ja tuuletus hahduttaa katosta rakennusaikaisen kosteuden.

Leca-harkko on kevyt, lämpöeristävä ja helppokäytöinen. Leca-harkon kuormituksen- ja sääkestävyyttä tarvitaan perustuksissa, seinissä ja piharakenteissa.

Leca-eriste on kestävä eriste maarakenteissa, talo-, tila- ja putkijohdotarkenteiden routaeristyksissä ja kevyenssissä.

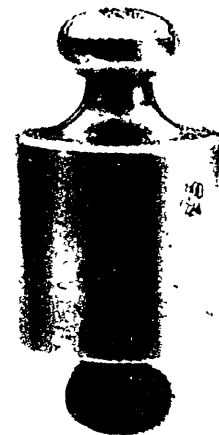

Leca-eriste puhalletaan suoraan kohteeseen laitteistuksissa ja saneerauskohteissa. Valmistus enistystä syntyy jopa 200 m³ tunnissa.

Leca on rakeista, huokoiseksi paisutettua ja pollettua savea. Leca-soran ominaisuudet ja käyttäytymistavat on luitkitti perusteellisesti. Leca-sora on kevyttä ja lämpöeristävää, luja ja palamaton, ikuista.

Eristää lämpöä

Leca-eristeen lämmöneristyskyky perustuu huokoisuuteen ja keveyteen. Leca-eristys voidaan muotoilla tarpeiden mukaisesti. Erists on turvallinen, palamaton ja kestävä. Rakennuskosteus tuuletuu pois. Siksi Leca-eriste soveltuu lämmöneristykseen yhtä hyvin maan alle kuin katon päälle ja niiden välille esimerkiksi Leca-harkkoina.

Kestää kuormitusta

Leca-sora kestää suurta kuormitusta irrallisena eristeenä tai Leca-betonina. Leca-eriste kantaa jopa 20 tonnin neliömetrikuorman. Leca-harkot kantavat talon ja maan kuormitukset. Talo, tie tai katu voidaan rakentaa pehmeillä rakennuspaikoilla Leca-eristeestä tehdyn kevyens- ja routaeristyskerroksen varaan.

Leca merkitsee varmuutta ja monia mahdollisuuksia rakentajalle.

Leca

OY LOHJA AB
KEVYTSORAMYNTI
Rautatiealenskatu 6 00520 Helsinki 52
Puhelin 90-141 211